

Резюме

Пастернак В. М. Форма правочину – невід’ємна частина його дійсності.

У теорії цивільстики існує поняття обов’язкової та довільної форми, але більш поширеним є такий перелік форм угоди: усна та письмова форми, проста письмова та нотаріальна. Угода, для якої законом не встановлена певна форма, вважається такою укладеною, якщо з поведінки особи видно її волю укласти угоду, під цим законодавець розуміє конклюдентні дії. Конклюдентними вважаються дії, які є безпосереднім виявом волі у формі міміки – жести, рухи частинами тіла – вони можуть прирівнюватися до слів. Отже, вимоги до письмової форми угод фактично не можуть поширюватися на конклюдентні дії. Обов’язкових вимог щодо словесної форми – усної чи письмової – для угод, які укладаються шляхом конклюдентних дій, в законодавстві не зазначено. Наприклад, прийняття спадщини може бути здійснене шляхом подачі заяви або фактичного вступу спадкоємця в управління чи володіння майном.

Ключові слова: правочин, фізична особа, юридична особа, письмова форма, договір, укладений, неукладений.

Резюме

Пастернак В. Н. Форма юридического акта – неотъемлемая часть его действительности.

В теории цивилистики существует понятие обязательной и произвольной формы, но более распространенным является следующий список форм соглашения: устная и письменная формы, простая письменная и нотариальная. Соглашение, для которого законом не устанавливается определенная форма, считается также заключенным, если по поведению лица видно его желание заключить соглашение, под этим законодатель подразумевает конклюдентные действия. Конклюдентными действиями считаются действия, являющиеся непосредственным проявлением воли в форме мимики – жесты, движения частями тела – они могут приравниваться к словам. То есть, требования к письменной форме фактически не могут распространяться на конклюдентные действия. Обязательных требований относительно словесной формы – устной или письменной – для соглашений, которые заключаются путем конклюдентных действий, в законодательстве не указано. Например, принятие наследства может быть осуществлено путем подачи заявления или фактического вступления наследника в управление или владения имуществом.

Ключевые слова: юридический акт, физическое лицо, юридическое лицо, письменная форма, договор, заключенный, незаключенный.

Summary

Pasternak V. Form of a legal act – an integral part of its validity.

In civil law theory there is a notion of obligatory and discretionary form, but more common is the following list of the forms of an agreement: verbal and written forms, a simple written and notarized forms. An agreement, for which the law does not establish a certain form, is regarded as concluded if behavior of a person shows the person’s will to conclude the agreement and under this legislation understands implied acts. As implied acts are regarded those acts that appear to be a direct manifestation of the will in the form of facial expressions – gestures, body movements – they can be equated to the words. That is, requirements to the written form can not be actually applied to the implied acts. Mandatory requirements to the worded form – verbal or written – of the agreements concluded by way of implied acts are not specified in legislation. For example, acceptance of inheritance can be made by way of submitting the statement or by way of actual entering of the heir into management or possession of property.

Key words: legal act, natural person, legal person, written form, agreement, concluded, unconcluded.

Отримано 15.04.2013

УДК [346.9:347.963.965](091)

О. В. РОССИЛЬНА

Ольга Василівна Россильна, аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРЕДСТАВНИЦТВА
В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ**

Господарські спори розглядаються судом за участі представників однієї або обох сторін. Інститут представництва у господарському процесі є однією з форм реалізації гарантованої Конституцією України правової допомоги і захисту прав та законних інтересів осіб. Для об’єктивної оцінки сучасного стану та подальших тенденцій розвитку будь-якого явища необхідно здійснити аналіз історії становлення відповідного питання.

До історії розвитку інституту процесуального представництва зверталось багато вчених різної галузевої спрямованості. Так, серед представників науки цивільного права і цивільного процесу зазначена тема розглядалась у роботах В. Граніна, І. Доманової, Г. Лазько, І. Павлуника, Є. Северової, С. Халатова, С. Чванкіна та ін. У межах розвитку адміністративного процесу це питання висвітлювали О. Анпілогов, В. Заяць та ін. Проте в науці господарсько-процесуального права на сьогодні ще не здійснено комплексного дослідження інституту представництва, зокрема його історичного аспекту.

Метою статті є дослідження обставин, за яких протікала еволюція інституту процесуального представництва, та виявлення історичних особливостей розвитку такого інституту в господарському процесі.

Більшість вчених поділяють думку, що інститут судового представництва бере свої витоки з епохи Стародавнього Риму. Хоча в російській дореволюційній юридичній літературі підкреслювалось, що вчення про представництво почало розроблятися як самостійний правовий інститут лише за часів Савіньї¹.

Історично першим було зародження і розвиток ідеї представництва в його матеріальному розумінні, що безпосередньо пов'язано з пануванням інститутів рабства та сімейної влади. Так, все, що придбавали син і раб, належало їх господарю. Придбання підвладних не залежало від їх волі, відбувалось у силу юридичної необхідності; проте воно не залежало також і від волі домовладки, могло здійснюватись навіть і всупереч його бажанню².

Особливе місце у римській системі захисту прав громадян займали відносини між особою, інтереси якої представляють, та представником – юристом, діяльність якого здебільшого мала практичний характер, а саме: редагування формальних правових актів, керування веденням судових справ, надання правових порад тощо. Такі правовідносини базувались на засадах непрямого представництва, сутність якого зводилась до того, що представник діяв від свого імені, тим самим не створюючи для довірителя жодних прав і обов'язків. Зроблено висновок, що у період панування римського права були створено економічні та правові умови для зародження інституту процесуального представництва та закладено підвалини для його подальшого розвитку³.

Залежно від того, яким чином (а саме, від чийого імені), діяли представники в Стародавньому Римі виділяли два його види: пряме (діяли від власного імені) та непряме (діяли від імені особи, яку представляли) представництво. Особливого значення набувало пряме представництво, яке допускалось у ряді випадків, зокрема:

- якщо це допускалось за статутом юридичної особи;
- якщо доручення виходило від посадової особи державного органу;
- якщо доручення виходило від приватної особи⁴.

О. А. Підопригора та Є. А. Харитонов визначають представництво за римським правом як заступництво особи – суб'єкта майнових відносин – та пропонують ще одну класифікацію представництва залежно від підстави виникнення: обов'язкове (на основі закону), добровільно-примусове (на змішаних підставах) та добровільне (на підставі угоди, в основі якої лежить воля сторін). Останнє особливо набирає обертів у період домінанту (прикладом добровільного представництва є діяльність прокуратора – представника хазяїна дому, який керує справами за його дорученням). А добровільно-примусове представництво було досить поширеним у період імперії (наприклад, представництво від імені юридичних осіб, представництво рабом інтересів хазяїна на підставі преторського едикту тощо)⁵.

Таким чином, процесуальне представництво, подібно до аналогічного інституту в матеріальному праві, пройшло тривалий процес розвитку. У період Стародавнього Риму заміщення сторін у процесі третіми особами, захисниками, ще остаточно не виокремилось в окрему форму процесуального (судового) представництва, але було закладено серйозний фундамент для розвитку відповідних положень у майбутньому.

На території сучасної України процесуальне представництво бере свій початок ще з часів Київської Русі (IX–XIII ст.ст.). Це було обумовлено суспільно-економічними умовами, розвитком торгівлі та товарно-грошових відносин.

Право Київської Русі сформувалось на основі пристосування звичаєвих норм і рецепції візантійського права до умов феодальної держави. Серед письмових джерел, безумовно, чільне місце займала Руська Правда. До неї належали фактично самостійні законодавчі акти – Ярославова Правда, Правда синів Ярослава, Руська Правда XII ст. та інші документи, що діяли в різні часи і багато в чому відрізнялись один від одного за змістом.

Щодо процесуального становища представників названого періоду у спеціальній літературі немає однозначної думки. Так, одні вчені зазначають, що роль захисників виконували рідні та приятелі сторін, «послухи» та «видоки». Холопи ж і закупи та деякі інші категорії членів громад могли бути свідками подій і виступати в суді, однак не мали права виступати свідками порядного життя, тобто не могли бути захисниками⁶. Оскільки справи вирішувалися громадою загалом, то всі ставали свідками безпосередньої події – видоки, чи свідками порядного життя сторони – послухи. Інколи при байдужому вживанні цих термінів відбувається поглинання «видока» терміном «послух»⁷. Послухи були свідками-пособниками, свідками не факту, а того, що сторона мала хорошу репутацію. Однак не тільки у пізніших пам'ятках права, але вже в самій «Руській правді» видно, що послухи у судовому процесі того часу функціонують як звичайні свідки⁸.

Враховуючи викладене, послухів та видоків зі значною мірою умовності можна віднести до прототипу сучасного представника. Проте без будь-яких сумнівів процесуально-правове становище зазначених суб'єктів охоплюється поняттям «свідки судового процесу».

Інша позиція – акцент на принципі особистої явки, який, по суті, заперечує наявність будь-яких представників. Пояснюється ця точка зору вічовим звичаєм, який вимагав особистої участі кожного учасника процесу.

Проте показовим є те, що історія адвокатури бере свій початок саме з часів Київської Русі. Отже, можемо погодитись з тим, що рідні, послухи поруч зі своєю безпосередньою функцією – свідченням про певний факт, подію, виконували своєрідну функцію захисту. Водночас, таке правове становище свідків не мало жодного професійного підґрунтя, основою служили лише моральні переконання і приятельські відносини.

У наукових дослідженнях зазначається, що перші сліди судових заступників, хоча далеко ще не професійних, знаходимо у джерелах, датованих XIII століттям. Вже в Литовській метриці згадуються судові захисники під назвами «посол» і «прокуратор». І хоча в Метриці не розшифровується суть діяльності цих захисників, проте вказується, що «в праві мовил за другого». Щоправда, ще тривалий час сторони самі себе захищали в суді. Так, наводиться дані, що на 1107 справ, розглянутих господарським судом ще до прийняття Литовських Статутів, захисники згадуються лише у двох десятках справ⁹.

Падіння Давньоруської держави призвело до того, що її територія опинилась під владою сусідніх держав, передусім Литви та Польщі. Найбільш значущими джерелами права на цьому етапі стали Литовські Статути та Магдебурзьке право. Саме в цей період з'являються вже всі підстави говорити про становлення інституту професійного представництва в судах.

За Магдебурзьким правом суд вислуховував обидві сторони, розглядав докази, опитував свідків. До участі у процесі допускався прокуратор – адвокат. На відміну від державних судів, адвокат у таких судах виконував роль не представника, а правозахисника сторони. У судовому процесі в українських магдебургиях спостерігається вплив українського (місцевого) звичаєвого права на іноземне за своєю природою.

У магдебургиях послуги адвокатів оплачувались за визначеною таксою: 4 гроши в день¹⁰. Щоправда, можливим було безкоштовне надання адвокатських послуг малозабезпеченим особам. Захисник не мав права відмовити на таке прохання особи під загрозою заборони займатись адвокатською діяльністю.

Суворо карався прокуратор і в тому випадку, коли нехтував своїми обов'язками або обманював свого довірителя. За перехід до захисту протилежної сторони після того, як справа розпочалася, адвокату відрізали язика. За програму через недбалість справу він сплачував збитки або його кидали до в'язниці¹¹. Якщо ж адвокат не міг з поважних причин прийти на суд, то мав повідомити про це всіх учасників процесу: свого клієнта, суддів і протилежну сторону. Інакше він повинен був компенсувати всі збитки, завдані стороні, та підлягав катуванню різкими біля міського стовпа, після чого його виганяли з міста¹².

Литовські Статути діяли на території України у трьох редакціях: 1529, 1566 та 1588 років. Значна увага (більше чверті статей) у всіх Статутах приділялась саме положенням процесуального права і питанням судочинства.

Литовським Статутом 1529 р. було вперше закріплено норму щодо можливості участі адвокатів (прокураторів або речників) у судовому процесі. У такій ролі міг бути шляхтич, який знав місцеве право та мав нерухоме майно. Прокуратором не міг бути іноземець, а лише громадянин «у Великому Князстві осельй»¹³.

Важливою для розвитку інституту процесуального представництва стала третя редакція Литовського Статуту (1588 р.), у якій багато уваги було приділено діяльності прокуратора, встановлено відповідальність за шкоду, заподіяну клієнту діями адвоката, а також передбачено спеціального урядового захисника для убогих людей, вдів і сиріт¹⁴. Крім того, введено обмеження щодо кола осіб, які могли вести чужі справи. Зокрема, прокураторами не могли бути судді, помічники суддів, писарі та духовні особи.

Третій Литовський Статут встановлював два види процесуального представництва у судах: представництво з повними процесуальними правами та помічника сторони. Свої повноваження в суді прокуратор підтверджував письмовим документом – дорученням («лист поручений», «прокурація») від сторони, належним чином оформленим, тобто власноручно підписаним довірителем та з печаткою. Якщо ж сама сторона брала участь у судовому засіданні, то достатньо було їй усно підтвердити уповноваження нею прокуратора¹⁵.

Порівнюючи процесуальне становище представника, яке регулювалось Литовськими Статутами та магдебурзьким правом, І. А. Павлуник слушно акцентував увагу на тому, що «адвокатура, створена на основі магдебурзького права, виникла не під прикриттям процесуального представництва, а у вигляді правозахисту. Прокуратор не був процесуальним представником і не заміняв собою сторону в процесі, а виступав лише правозахисником сторони»¹⁶.

Литовське законодавство, часом цілими розділами, було дуже подібне до Руської Правди (зокрема, право судового захисту визнається лише за особами вільного походження, зберігається практично ідентичне процесуальне становище послухів). Проте, як видно із викладеного вище, у Литовських Статутах чітко передбачалось процесуальне посередництво, більш того – діяльність представника набуває професійного характеру. Особливістю цього періоду був значний акцент на становому та майновому становищі учасників судового процесу.

Знаковим і показовим для історії українського права стали «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 року. Хоч цей документ так ніколи і не був затверджений офіційно, проте він – результат п'ятнадцятирічної роботи видатних вчених-юристів, у якому акумулювались усі попередньо набуті знання, звичаї та традиції в українській правовій думці. Враховуючи викладені фактори, Проект мав велике значення не тільки для історії. Як зазначають вчені¹⁷, він фактично застосовувався й на практиці.

У «Правах...» замість «прокуратора» вживається термін «адвокат», який визначається наступним чином: «Адвокатъ, пленіпотентъ, патронъ, прокураторъ и поверенный називається тотъ, котрий в чужом дѣль, с порученія чіего, вмѣсто его, в судѣ обстоюеть, ответствуетъ и расправляется»¹⁸. Адвокати перед початком своєї адвокатської діяльності звали присягу на добросовісне виконання професійного обов'язку, дотримання етичних і правових норм, збереження конфіденційності вони повинні були не зволікати справ, не породжувати безпідставних спорів тощо та реєструватися при судах. Уповноваження на участь у справі згідно з Кодексом називалося «вірчос челобитье», «веряще челобитье» або «вірчая», які, як правило, були письмовими. Крім професійних адвокатів Кодекс дозволяв допускати до участі у процесі й непрофесійних захисників – батьків, опікунів¹⁹.

Незабаром було запроваджено чотирьох адвокатів при Малоросійській Колегії та при Генеральному Військовому Суді. Ці представники здійснювали правовий захист малозабезпечених, а також відстоювали інтереси держави і за свою роботу отримували заробітну плату. З часом адвокатів запроваджували у полкових судах²⁰.

До адвокатів пред'являлися великі вимоги. Ними могли бути чоловіки без будь-яких відхилень, повнолітні, християни, розумово і фізично дужі, світського стану. Важливе значення відігравала релігія. Так, нехристияни могли захищати тільки своїх одновірців, а духовні – лише духовних, церкви, монастирі. Адвокатською діяльністю не могли займатися судові службовці у своїх округах²¹. Продовжують розвиватися положення про оплатність праці захисників та надання безоплатної правової допомоги, значна увага також приділялась відповідальності адвоката за неналежне виконання своїх обов'язків.

Загалом інститут представництва в «Правах, за якими судиться малоросійський народ» ґрунтувався на цілком демократичних засадах. Негативною особливістю був порядок реєстрації адвокатів у відповідних судах, який підривав незалежний та самостійний правовий характер представництва.

У статті було виокремлено наступні етапи зародження та розвитку інституту процесуального представництва:

- Римський період
- Період Київської Русі
- Польсько-литовський період
- Дореформений період

Основними факторами зародження представництва в епоху Стародавнього Риму стало панування інститутів рабства та сімейної влади, існування яких і спровокувало необхідність представляти інтереси господаря та домовладки. Поступово відносини представництва розвивались та набували також і договірною характеру.

У правових джерелах часів Київської Русі не знаходимо переконливих доказів участі представників у судових процесах. Зазначений період, на нашу думку, не варто вважати безпосереднім етапом розвитку інституту процесуального представництва, проте не можна й залишити його осторонь, оскільки це – значний проміжок часу, результатом якого є визначне джерело права – Руська Правда. Вона в подальшому і стала підґрунтям для розвитку правової думки, зокрема, для стрімкого піднесення інституту процесуального представництва у наступному періоді.

Історично логічним продовженням стала польсько-литовська доба, характерною особливістю якої було існування двох правових традицій залежно від пануючої на певній території держави – Литви чи Польщі. Так, з одного боку основним джерелом стали Литовські Статути, а з іншого, – магдебурзьке право. Незважаючи на такий поділ не можна недооцінювати основне досягнення епохи – становлення процесуального представництва на професійних засадах.

Останній період до судової реформи XIX ст. був сконцентрований навколо «Прав, за якими судиться малоросійський народ». Цей документ акумулював здобутки усіх попередніх епох та практичний досвід видатних юристів XVIII століття. Саме з цим документом можемо пов'язати подальший розвиток керівних положень адвокатської діяльності, затвердження основних принципів (дотримання законності, компетентності, добросовісності тощо).

Таким чином, на кожному історичному етапі інститут процесуального представництва піддавався певним змінам, які відповідали існуючому суспільному ладу та економіко-політичній ситуації.

¹ Организация адвокатуры. Ч. 1: Очерк всеобщей истории адвокатуры; Ч. 1–2 / Васильковский Е. В. – СПб.: Н. К. Мартынов, 1893. – 621 с. – С. 13.

² Казанцев Л. Свободное представительство в римском гражданском праве. – К., 1884. – С. 24–31.

³ Лазько Г. З. Правова природа процесуального представництва у цивільному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Г. З. Лазько. – К., 2006. – 19 с. – С. 6.

⁴ Орач С. М., Тищик Б. Й. Основи римського права: Курс лекцій. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 272 с. – С. 196.

⁵ Підопригора О. А., Харитонов Є. О. Римське право: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 512 с. – Бібліогр.: С. 477–481. – С. 275–276.

⁶ Енциклопедичний довідник майбутнього адвоката: У 2 ч. / О. Д. Святоцький, Т. Г. Захарченко, С. Ф. Сафулько та ін.; За заг. ред. С. Ф. Сафулька. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – Ч. 1. – 616 с. – С. 11.

⁷ Видок (свідетель) / Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bibliotekar.ru/bev/128.htm>

⁸ Юшков С. В. История государства и права СССР. – Москва, 1961. – Т. 1. – С. 128–129.

⁹ Адвокатура України: Навчальний посібник: У 2 кн. / За ред. проф. С. Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2007. – Кн. 1. – 940 с. – (Серія «Процесуальні науки»). – С. 51–52.

¹⁰ Борисенко С. Адвокатура в Україні. – К., 1928. – С. 202–203.

¹¹ Слабченко М. Є. Судівництво на Україні XVII–XVIII ст. / Слабченко Михайло. – Х. : Видавництво «Союз» Харківського кредитового союзу кооперативів, 1919. – 89 с. – С. 82.

¹² Василенко М. Матеріали до історії українського права: В 2 т. – К., 1929. – Т. 1. – 235 с. – С. 202.

¹³ Статути Великого Князівства Литовського. У 3 т. Т. I. Статут Великого Князівства Литовського 1529 р. / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. – О., 2002. – 464 с. – С. 246.

¹⁴ Організація судових та правоохоронних органів: підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів / І. Є. Марочкін, Н. В. Сібільова, В. П. Тихий та ін. За ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2007. – 528 с. – С. 208.

¹⁵ Чванкін С. А. Особливості представництва юридичних осіб у цивільному процесі / С. А. Чванкін. – Актуальні проблеми держави і права [Текст] : зб. наук. пр. / Одес. нац. юрид. акад. ; [редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін.]. – Одеса : Юридична література, 1997. – Вип. 51. – 2009. – С. 114–121. – С. 115.

¹⁶ Павлуник І. А. Представництво в цивільному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / І. А. Павлуник. – К., 2002. – 252 с. – С. 23.

¹⁷ Історія держави і права України : підруч. для юрид. вищ. навч. закл. і фак. : у 2 ч. – Ч. 1 / А. Й. Рогожин, М. М. Страхов, В. Д. Гончаренко та ін.; за ред. А. Й. Рогожина. – К. : Ін. Юре, 1996. – 368 с. – С. 234.

¹⁸ Чубатий М. До історії адвокатури на Україні // Ювілейний Альманах Союзу Українських Адвокатів у Львові. – Львів: СУА, 1934. – С. 30-37. – С. 33.

¹⁹ Права, за якими судиться малоросійський народ (1743) / Упор. К. А. Віслобоков. – К., 1997. – 550 с. – С. 45–46.

²⁰ Адвокатура України: Навчальний посібник: У 2 кн. / За ред. проф. С. Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2007. – Кн. 1. – 940 с. – (Серія «Процесуальні науки»). – С. 55.

²¹ Падох Я. Грунтове судочинство на Лівобережній Україні у другій половині XVII–XVIII столітті. – Львів, 1994. – 189 с. – С. 26.

Резюме

Росильна О. В. Історія становлення інституту представництва в господарському процесі.

У статті висвітлюються історичні передумови становлення інституту представництва у господарському процесі від зародження і до судової реформи 1864 року. Початки основ представництва мало місце у Стародавньому Римі, тоді ж і почали виокремлюватись окремі його види. У публікації розглянуто випадки, у яких представництво могло застосовуватись на той час. Період Київської Русі розглядається як значний поштовх до розвитку правової думки в цілому та представництва зокрема. Лише у польсько-литовську епоху процесуальне представництво набуває професійного характеру. «Права, за якими судиться малоросійський народ» висвітлено як документ, що поєднав у собі здобутки попередніх поколінь та практичний досвід видатних юристів. У результаті здійсненого дослідження виокремлено відповідні етапи та особливості представництва на кожному з них.

Ключові слова: інститут представництва, історія, захисник, прокурор, адвокат.

Резюме

Росильная О. В. История становления института представительства в хозяйственном процессе.

В статье освещаются исторические предпосылки становления института представительства в арбитражном процессе от зарождения и до судебной реформы 1864 года. Зарождение основ представительства имело место в Древнем Риме, тогда же и начали выделяться отдельные его виды. В публикации рассмотрены случаи, в которых представительство могло применяться в то время. Период Киевской Руси показан как значительный толчок к развитию правовой мысли в целом, и представительства в частности. Только в польско-литовскую эпоху процессуальное представительство приобретает профессионального характера. «Права, по которым судится малороссийский народ» освещен как документ, который соединил достижения предыдущих поколений и практический опыт выдающихся юристов. В результате проведенного исследования выделены соответствующие этапы и особенности представительства на каждом из них.

Ключевые слова: институт представительства, история, защитник, прокурор, адвокат.

Summary

Rossylna O. History of the institute of representation in commercial procedure.

The article highlights the historical background of becoming the institute of representation in the commercial litigation from emergence to the judicial reform in 1864. The origin of the basis of representation took place in the Ancient Rome, and some of its species were singled out at the same time. The publication reviewed cases in which representation could be used at that time. The period of Kyivan Rus is considered as a significant impetus to the development of legal thought in general, and representation in particular. Only in the Polish-Lithuanian era judicial representation gained a professional nature. "Rights, which is suing..." highlighted as a document that combines the achievements of previous generations and outstanding lawyers' experience. As a result of research were singled out the appropriate stages and characteristics of representation at each of them.

Key words: institute of representation, history, defender, prosecutor, lawyer.

Отримано 10.06.2013